

Источник: "Настаўніцкая газета" - 2013-09-10
Далёка не кожны дзень нават у бібліятэках святкуюцца дні нараджэння кніг. Але арганізатары ўрачыстасцей, якія 4 верасня адбыліся ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, можна зразумець. Роўна 450 гадоў назад, 4 верасня 1563 года, у Брэсцкай друкарні па ініцыятыве канцлера Вялікага Княства Літоўскага і віленскага ваяводы Мікалая Радзівіла Чорнага пабачыла свет Брэсцкая (Радзівілаўская) Біблія — першы поўны тэкст Святога Пісання, надрукаваны ў Цэнтральнай і Усходняй Еўропе, шэдэўр беларускага кнігадрукавання эпохі Рэнесансу і адзін з найкаштоўнейшых дзяментыў скарбніцы ЦНБ імя Якуба Коласа НАН Беларусі.

Брэсцкая, яна ж Радзівілаўская...

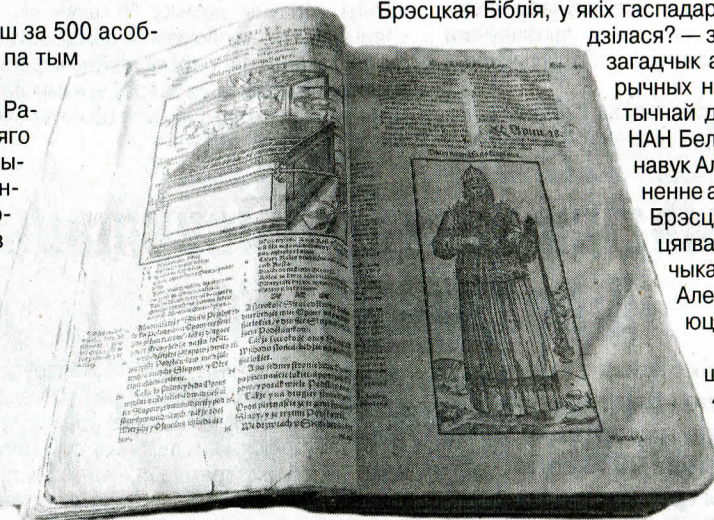
Як і ўсялякае добра прадуманае і арганізаванае карпаратыўнае свята, дзень нараджэння Брэсцкай Бібліі не абшоўся без нечаканых фішак і сюрпрызаў. Так, у гонар кнігі-юбіляры "кухарамі з прыслугі Мікалая Радзівіла Чорнага" быў спечаны адмысловы святочны торт, які прэзентаваў загадчык аддзела рэдкіх кніг і рукапісаў Цэнтральнай навуковай бібліятэкі Аляксандр Сцефанавіч, загрыміраваны пад гаспадара вялікалітоўскай канцылярыі. Усе прысутныя мелі магчымасць паўдзельнічаць у кніжнай латарэі. Шаноўным гасцям свята з ліку вядомых вучоных і даследчыкаў былі ўручаны пасведчанні ганаровых наведвальнікаў бібліятэкі з правам яшчэ пры жыцці забраніраваць імянны стол у зале аддзела рэдкіх кніг і рукапісаў ЦНБ.

Зрэшты, не быў бы той дзень нараджэння знакавай у гісторыі кнігадрукавання кнігі, калі б падчас мерапрыемства не прагучалі і сур'ёзныя словы. У прыватнасці, загадчык сектара кнігазнаўства аддзела рэдкіх кніг і рукапісаў ЦНБ кандыдат гістарычных навук Алена Цітавец нагадала прысутным гісторыю стварэння Брэсцкай Бібліі і гісторыю яе падарожжа праз стагоддзі з Брэста ў Мінск, дзе кніга цяпер захоўваецца. А яны, гэтыя гісторыі, у кароткім перакладзе наступныя. Адным з першых магнатаў Вялікага Княства Літоўскага, які актыўна падтрымаў ідэй рэфармацыі каталіцкага касцёла ў XVI стагоддзі, быў канцлер ВКЛ Мікалай Радзівіл Чорны. Менавіта ім у 1557 годзе быў створаны так званы Віленскі евангеліцка-рэфармацкі сінод, ён жа для распаўсюджвання ідэй Рэфармацыі заснаваў і Брэсцкую друкарню (першую такога тыпу на беларускіх землях), у якой і быў надрукаваны наклад Брэсцкай Бібліі. Гісторыя захавала для нашчадкаў дастаткова цікавыя падрабязнасці. На здзяйсненне сваёй мэты ў выглядзе друкаванай Бібліі Мікалай Радзівіл Чорны не пашкадаваў 10 тысяч дукатаў — гэта былі каласальныя па тым часе грошы. Біблія Мікалая Чэмер. Брэсцкая, яна ж Радзівілаўская

лія выйшла накладам больш за 500 асобнікаў — зноў жа, не малая па тым часе лічба.

Пасля смерці Мікалая Радзівіла Чорнага, паводле яго заповіту, частка накладу апынулася ў бібліятэцы Віленскага евангеліцка-рэфармацкага сінода, якая праз стагоддзі ўвайшла ў структуру Дзяржаўнай публічнай бібліятэкі Яўстахія і Эміліі Урублеўскіх (з 1941 года — Бібліятэкі Акадэміі навук Літвы імя Урублеўскіх). "Наша бібліятэка заўсёды супрацоўнічала і працягвае супрацоўнічаць з Бібліятэкай Акадэміі навук Літвы, — адзначыла Алена Цітавец. — І з нагоды 50-годдзя ЦНБ у 1975 годзе мы атрымалі ад нашых літоўскіх калегаў гэты шыкоўны падарунак — Брэсцкую Біблію 1563 года. З той пары яна займае пачэснае месца ў нашым сховішчы. Гэта адзіны асобнік Брэсцкай Бібліі, які сёння захоўваецца на тэрыторыі Беларусі, у той час як наогул да нашага часу дайшлі каля 100 асобнікаў. Але ўсе яны аселі ў Расіі, Польшчы, Літве".

Многія выступоўцы гаварылі пра шэдэўральнасць мастацкага афармлення і высокі паліграфічны ўзровень Брэсцкай Бібліі — з мноствам унікальных гравюр, прыгожым гатычным шрыфтам, характэрную для кніжнага мастацтва Рэнесансу прадуманасць і ўраўнаважанасць кампазіцыі,

паўную стылявую спадкаемнасць адносна выданняў нямецкіх біблія канца XV — першай паловы XVI стагоддзя. Цікава, што на асобніку са сховішча ЦНБ на палях многіх старонак захаваліся рукапісныя запісы, нават сімвалічныя паметы ў выглядзе рукі з выцягнутым пальцам, маўляў, вось на гэта трэба звярнуць асаблівую ўвагу.

Неаднаразова падкрэслівалася на мерапрыемстве, што з Брэсцкай Бібліяй, магчыма, як ні з якім іншым знаковым помнікам старажытнай культуры кнігадрукавання Беларусі, звязана безліч таямніц і загадак. "Мы так і не ведаем да гэтага часу, хто зрабіў гэты пераклад Бібліі, хто ствараў гэтыя шыкоўныя гравюры, некаторыя з якіх відавочна нагадваюць нам узоры, добра вядомыя па выданнях Бібліі Францішка Скарыны. Нарэшце, самае галоўнае — як бытвала Брэсцкая Біблія, у якіх гаспадароў, у якіх бібліятэках знаходзілася? — задаваў рытарычныя пытанні

загадчык аддзела спецыяльных гістарычных навук і інфармацыйна-аналітычнай дзейнасці Інстытута гісторыі НАН Беларусі кандыдат гістарычных навук Аляксей Шаланда. — У адрозненне ад Бібліі Францішка Скарыны Брэсцкая Біблія доўгі час не прыцягвала ўвагі беларускіх даследчыкаў, знаходзілася як бы ў цені. Але, я думаю, нас тут яшчэ чакаюць вялікія сенсацыі".

Тут варта заўважыць, што крыху раней з нагоды 450-годдзя Брэсцкай Бібліі намаганнямі супрацоўнікаў аддзела рэдкіх кніг і рукапісаў ЦНБ НАН Беларусі было падрыхтавана і выдадзена электроннае

выданне (DVD-ROM), якое змяшчае поўную алічбаваную копію Брэсцкай Бібліі, навуковыя артыкулы пра гісторыю стварэння і асаблівасці асобніка, які захоўваецца ў Мінску. А таму, сапраўды, можна меркаваць, што цяпер беларускія даследчыкі звернуць на Радзівілаўскую Біблію самую пільную ўвагу. А гэта ў сваю чаргу дасць плён у выглядзе новых даследаванняў, канферэнцый, круглых сталоў. І, магчыма, ужо новых, але такіх жа неардынарных дзён нараджэння гэтай Кнігі...

Мікола ЧЭМЕР.
gilevitch@ng-press.by
Фота аўтара.